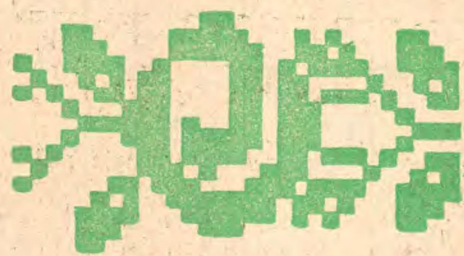
„NIWA" TYGODNIK BIAŁORUSKI – CENA 60 gr.

Ніва

№ 5 (49) БЕЛАСТОК, 3 ЛЮТАГА 1957 г. ГОД II

Замак у Міры. Від з возера.

КАНСТАНЦЫЯ БУЙЛА

БЕЛАРУСЬ

Бязвольнымі успыхамі
Цвітуць зарніцы белыя...
Жытнёвымі ўздыхамі
Плывуць палеткі спелыя.
Зямля мая далёкая,
Зямля мая цудоўная,
Радзіма сінявокая,
Якая-ж табе роўная?
Мо' ёсць і прыгажэйшая:
Каму што ў свеце глянецца..
Мая-ж — найдаражэйшаю
Да смерці мне астанецца!

Каб беларусы больш пра сябе ведалі

У шмат школах ужо беларускія дзеці вывучаюць родную мову. Імкнемся, каб беларуская асвета і далей пашыралася, каб навучаннем беларускай мовы ахапіць усіх беларускіх дзяцей у пачатковых школах і ўсю беларускую моладзь ва ўсіх без выключэння сярэдніх школах.

Ці ўдасца гэта? Павінна! Зараз існуе шмат розных перашкод на гэтым шляху, але яны не могуць затрымаць імкнення да ажыццяўлення пастаўленай мэты. Памінаючы складаную палітыку асветных уладаў з яе памылкамі і недахопамі, перашкодай у сістэматычным развіцці беларускай асветы з'яўляецца часта неўласцівы падыход бацькоў — беларусаў да справы роднай асветы, неразуменне яе заклад͏зін, істоты, яе мэты ў нашых умовах.

Нельга моцна здзіўляцца. Мала, вельмі мала працавалася над тым, каб людзей — беларусаў, беларусаў — бацькоў і беларускую моладзь пераканаць у патрэбе мець свой нацыянальны гонар, патрыятызм, які перш за ўсё заключаецца ў любві да свайго народа, сваёй культуры і мовы. Ёсць сярод беларусаў гэткія імкненні, але іх за мала. За мала ведае беларус аб беларусах, каб быць нацыянальна ўстойлівым, каб яго асабістыя амбіцыі былі поўнасцю задаволены і таму хістаецца і таму схільны да таго, што яму выдаецца мацнейшым, больш ганаровым, больш вядомым аб чым больш і галасней гаворыцца.

Чаму, хочучы паказаць сябе інтэлігентным, беларусы нават паміж сабою размаўляюць па польску, або па- руску. Бо былі і ёсць такія, якія гаварылі што беларуская мова, простая непрыгожая, мужыцкая мова. Але не сказалі, што ўжо 1.000 год існуе гэтая простая мова і пакаленні карысталіся гэтай мовай; не сказалі беларусу, што ў XIV XV стагоддзях беларуская мова была дзяржаўнай і літаратурнай мовай вялікага княства літоўскага. Усе дакументы, запісы, усе літаратурныя творы пісаліся толькі гэтай мовай. Беларуская мова была ў вялікай пашане, бо ўжо тады яна была багатая, развітая, прыгожая.

За мала беларусы ведаюць аб сваім мінулым, а веданне гэтага вельмі патрэбнае.

Веданне беларускай гісторыі вельмі патрэбна нашым дзецям, школьнай моладзі, бо гэта разбудзіць у іх любоў і пашану да свайго народа, да тых простых людзей, якія калісь жылі, цэлымі стагоддзямі змагаліся за тое, каб нам — іх праўнукам далёкім, лепш жылося.

Дагэтуль нашы школы вучылі нашых беларускіх дзяцей беларускай мовы. Ды так сур'ёзна падумаць аб гэтым, паспрабаваць прааналізаваць вынікі навучання дзяцей беларускай мовы ў школе, акажуцца яны вялікія, ды як-бы няпоўныя. Як-бы чагосьці нехапала ў тых ведах, якія мы даем аб беларусах нашым дзецям. Нехапае ў іх ведаў з гісторыі беларускага народа.

Мова, паняцце гістарычнае гаксама як і народ паняцце гістарычнае. Два гэтыя паняцці цесна з сабой звязаны — мова і народ праз увесь час яго існавання. Вывучэнне мовы нельга аддзяляць ад вывучэння гісторыі народа.

А ў нашых школах вывучаецца мова, ды не вывучаецца гісторыі народа, які стварыў, развіваў і захоўваў гэтую мову. Ці добра гэта? Напэўна не! Польскія дзеці ўжо ад 4-ага класа вучацца гісторыі польскага народа, а беларускія дзеці, нават у сярэдняй школе гэтай магчымасці не маюць.

Праўда, што беларуская асвета, як асвета меншасці ў Польшчы, не пазбаўлена ў развіцці сваіх спецыфічных асаблівасцей. Але адсутнасць усялякіх магчымасцей дзецям у школе здабываць гістарычныя звесткі аб сваім народзе, не належыць і не можа належыць да спецыфічных асаблівасцей у развіцці беларускай асветы ў Польшчы. Гэты прабел трэба папоўніць.

Як? — запытаем. Дзе настаўнікі, дзе падручнікі, дзе праграма? Усё гэта правільна. Ды вялікую надзею ў вырашэнні гэтага пакладаем ў нашых беларускіх настаўнікаў, якія разумеючы глыбока справу і з'яўляючыся адданымі свайму народу не пашкадуюць сіл з мэтай, каб беларускія дзеці, ужо ад 4-ага класа вучыліся сваёй гісторыі. Верым, што нашы настаўнікі з сэрцам падыдуць да гэтай справы, і па меры сваіх сіл і магчымасцей дапамогуць у канчатковым уласцівым вырашэнні яе.

Галоўнае Праўленне БГ-КТ павінна наладзіць справу, каб у хуткім часе з БССР у нашыя кнігарні былі прысланы падручнікі па гісторыі Беларусі для ўсіх класаў, якія там зараз існуюць.

Гэта на пачатак забяспечыла-б пякучыя патрэбы. А далей і нашае Беларускае школьнае выдавецтва ў Варшаве неадкладна павінна заняцца апрацоўкай падручнікаў па гісторыі беларускага народа, якія-б цалкам былі прыгодны ў нашых умовах і для нашай навучальнай праграмы.

Міністэрства асветы павінна заняцца справай падрыхтавання праграмы, якая-б улічвала вывучэнне гісторыі беларускага народа ў школе, як пачатковай так і сярэдняй.

(вл)

ШТОТЫДНЁВІК БЕЛАРУСКАГА ГРАМАДСКА-КУЛЬТУРНАГА ТАВАРЫСТВА

Эканамічнае развіццё нацыянальных раёнаў Кітая

Калі паглядзець на карту старога Кітая, то няцяжка заўважыць, што чым далей ад узбярэжжа, тым радзей сустракаюцца буйныя населеныя пункты, прамысловыя цэнтры, чыгункі і шасэйныя дарогі. На захадзе краіны ўжо нельга знайсці ні вялікіх гарадоў, ні чыгунак. Тут быў самы глухі куток Кітая, населены ў асноўным нацыянальнымі меншасцямі. Нацыянальныя раёны, якія размешчаны на заходняй, поўночнай, поўднёвай ускраінах Кітая і складаюць больш палавіны яго тэрыторыі, былі ва ўсіх адносінах самымі адсталымі ў краіне.

Пасля ўтварэння Кітайскай Народнай Рэспублікі, усе народы Кітая атрымалі роўнапраўе, у краіне былі створаны дзесяткі нацыянальных аўтаномных раёнаў. Але аднаго гэтага яшчэ недастаткова для поўнага вырашэння нацыянальнага пытання. Каб дабіцца фактычнай нацыянальнай роўнасці, неабходна ліквідаваць гаспадарчую і культурную адсталасць малых народаў. Комуністычная партыя і народны ўрад Кітая ў ходзе нацыянальнага будаўніцтва робяць упор іменна на гэты бок справы.

Развіццю эканомікі нацыянальных раёнаў Кітая ў мінулым у многім перашкаджала панаванне там перажыткаў феадалізма, якія пераплятаюцца ў некаторых нацыянальнасцей з рэшткамі родавага ладу і з рознымі формамі рабства, а таксама адсталасць і значная раздробленасць эканомікі краіны ў цэлым.

1955 год для нацыянальных раёнаў, як і для ўсёй краіны, з'явіўся годам бурных соцыялістычных пераўтварэнняў. Праводзячы спачатку дэмакратычныя, а затым і соцыялістычныя пераўтварэнні ў нацыянальных раёнах, народная ўлада ўлічвала і ўлічвае асаблівасці гістарычнага развіцця малых народаў.

Аб развіцці кааператыўнага руху ў нацыянальных раёнах красамоўна сведчаць наступныя лічбы. Ва Уйгурскім аўтаномным раёне Сіньцзяна ў 1954 годзе мелася толькі 147 сельскагаспадарчых вытворчых кааператываў, а ў ліпені 1956 года іх было ўжо 10.781. У іх уваходзіла амаль 92 працэнты ўсіх сялянскіх гаспадарак. У аўтаномнай вобласці нацыянальнасці чжуан кааператыўны рух у 1954 годзе рабіў толькі першыя крокі, а к канцу 1955 года аб'яднанне сялян у вытворчыя кааператывы ніжэйшага тыпу тут было ў асноўным закончана.

Актыўнасць сялян розных нацыянальнасцей у правядзенні соцыялістычных пераўтварэнняў перавысіла самыя аптымістычныя спадзяванні. Так, у Сіньцзяне намячалася завяршыць аб'яднанне сялян на базе кааператываў поўсоцыялістычнага тыпу не раней 1961 года. Між тым фактычна ўжо ў 1957 годзе тут будзе ў асноўным завершана кааперавание вышэйшага тыпу. У некаторых нацыянальных раёнах, напрыклад, у Карэйскім аўтаномным раёне Яньбянь, гэта было зроблена яшчэ ў 1955 годзе. У правінцыі Цынхай у 1956 годзе кааператывамі вышэйшага тыпу было ахоплена 92 працэнты сялянскіх двароў.

Соцыялістычныя вытворчыя адносіны адкрылі шырокія перспектывы для развіцця эканомікі нацыянальных ускраін і ў першую чаргу для развіцця сельскай гаспадаркі.

За гады народнай улады ў Кітаі была праведзена вялікая работа па ўздыму жывёлагадоўлі, у тым ліку і ў нацыянальных раёнах. Так, ва Унутранай Манголіі ў 1955 годзе было 22,8 мільёна галоў жывёлы, гэта значыць у два з лішнім раза больш, чым у 1945 годзе. У Сіньцзяне за 1950 — 1955 гады пагалоўе жывёлы павялічылася на 56 працэнтаў, у правінцыі Цынхай — удвая.

З кожным годам на агульнакітайскі рынак паступае ўсё больш розных відаў сельскагаспадарчай прадукцыі з нацыянальных раёнаў. У бліжэйшыя дзве пяцігодкі, напрыклад, Сіньцзянператворыцца ў адзін з буйнейшых бавоўнаводчых і жывёлаводчых раёнаў краіны. У 1967 годзе гэты раён дасць краіне 900 тысяч тон бавоўны, гэта значыць у 60 разоў больш, чым у 1952 годзе. Тут у трэцяй пяцігодцы пагалоўе жывёлы дасягне амаль 60 мільёнаў. Гэта ў чатыры з лішнім раза больш, чым у 1952 годзе. У цяперашні час вядуцца вялікія работы па асваенню цалінных зямель у Сіньцзяне, Цынхаі, Юньнані і іншых нацыянальных раёнах краіны. Яны, бясспрэчна, адыграюць важную ролю ў пераадоленні адставання ў КНР сельскай гаспадаркі ад развіцця прамысловасці.

Аднак узмоцненае развіццё сельскай гаспадаркі само па сабе яшчэ не можа пакласці канец адсталасці нацыянальных раёнаў. VIII з'езд Компартыі Кітая з асаблівай сілай падкрэсліў неабходнасць актыўнага прамысловага развіцця нацыянальных раёнаў, стварэння рознымі нацыянальнасцямі ўласнага рабочага класа.

У адпаведнасці з першым пяцігадовым планам КНР цэнтр цяжару капітальнага прамысловага будаўніцтва перанесен у глыбінныя раёны краіны. Іменна тут будуць размешчаны 472 з 694 буйнейшых прамысловых аб'ектаў, будаўніцтва якіх намечана першым пяцігадовым планам. Гэта, вядома, не значыць, што прыпыняецца развіццё прамысловасці ў прыморскіх раёнах.

Прасоўванне буйнай прамысловасці ўглыб краіны зробіць велізарны ўплыў на эканоміку далёкіх ускраінных раёнаў. Гэты ўплыў будзе тым мацнейшым, чым хутчэй будуць развівацца сродкі зносін на ўскраінах. У апошнія гады ў нацыянальных раёнах шырока разгарнулася дарожнае будаўніцтва. Новыя шасэйныя дарогі цяпер перасякаюць бяскрайнія прасторы Поўночнага Захаду, Унутранай Манголіі, вядуць у глухія нетры Юньнані. Дзве шасэйныя дарогі, кожная даўжынёй звыш 2 тысяч кілометраў, злучаюць цяпер Тыбет з унутранымі правінцыямі краіны. Будуецца таксама шасэ паміж Тыбетам і Сіньцзянам. Буйнейшыя гарады Тыбета — Лхаса, Шыгацзе і Г'янцзе з кастрычніка мінулага года звязаны аўтамабільнымі зносінамі.

У гады першай пяцігодкі кітайскі народ пачаў ажыццяўляць вялікую праграму чыгуначнага будаўніцтва. Усё далей і далей на захад Кітая ідуць стальныя магістралі. Паспяхова ідзе будаўніцтва чыгункі Ланьчжоу — Урумчы — Актагай (СССР), якая перасячэ ўвесь Поўночны Захад Кітая і ўдыхне новае жыццё ў гэты багацейшы і мала асвоены раён краіны. Апрача таго, у цяперашні час будуюцца чыгункі Баатоу — Ланьчжоу, Баоцзі — Чэнду, Нэйцзян — Куньмін. Звыш намечаных першым пяцігадовым планам з 1956 года вядзецца будаўніцтва чатырох чыгунак на Поўднёвым Захадзе і адной (ад Ланьчжоу да Цайдамскай упадзіны) — на Поўночным Захадзе. Усе гэтыя магістралі цесна звяжуць Поўднёвы Захад, Поўночны Захад і Унутраную Манголію паміж сабой і са старымі прамысловымі цэнтрамі краіны.

У выніку развіцця сродкаў зносін усё больш умацоўваецца гаспадарчае супрацоўніцтва паміж цэнтрам і ўскраінамі Кітая. У 1953 годзе з нацыянальных раёнаў Поўночнага Захаду ўжо вывозілася 150 відаў мясцовай сыравіны супраць 23 да 1950 года. З Шанхая, Цяньцзіня, Цындао і Сіньцзяна ў 1955 годзе было вывезена тавараў шырокага ўжытку ў некалькі разоў больш чым у 1954 годзе.

Умацоўваючы гаспадарчыя сувязі адсталых нацыянальных ускраін з прамысловымі цэнтрамі краіны, народная дзяржава ўсё шырэй разгортвае прамысловае будаўніцтва непасрэдна на гэтых ускраінах. У сакавіку 1955 года ўрад КНР прыняў рашэнне аб будаўніцтве ў Тыбеце двух электрастанцый, гарбарнага завода і завода сельскагаспадарчых машын. Калі сучасная прамысловасць у Тыбеце толькі зараджаецца, то ў такіх нацыянальных раёнах, як Сіньцзян і Унутраная Манголія, яна ўжо далёка пайшла ўперад. У Сіньцзяне за апошнія гады пабудаваны дзесяткі адносна буйных прадпрыемстваў цяжкай і лёгкай прамысловасці.

Усяго за гады народнай улады ў нацыянальных раёнах КНР пабудаваны 423 прамысловыя прадпрыемствы.

Асабліва шырокія маштабы прамысловае будаўніцтва на ўскраінах набудзе ў другой і трэцяй пяцігодках. Буйныя прамысловыя базы ўзнікнуць у Поўднёва - Заходнім Кітаі, у Сіньцзяне, Цынхаі. Два апошнія раёны маюць по-бач з залежамі іншых карысных выкапняў багацейшыя ў Кітаі запасы нафты. За апошнія сем год нафтавая прамысловасць і каляровая металургія Сіньцзяна ўжо набыла значнае развіццё. Недалёкі той дзень, калі сіньцзянская нафта пойдзе па чыгунках у прыморскія раёны Кітая.

* * *

Гаспадарчае будаўніцтва ў адсталых раёнах Кітая стварыла трывалы фундамент для няспыннага ўздыму матэрыяльнага і культурнага ўзроўню жыцця шматлікіх нацыянальнасцей краіны. Яно садзейнічае ўмацаванню эканамічных сувязей паміж цэнтрам і ўскраінамі, а значыць, і далейшаму ўмацаванню адзінства народаў краіны на аснове агульнасці палітычных і эканамічных інтарэсаў. Гаспадарчы ўздым ускраін дазваляе выкарыстоўваць рэсурсы ўсёй краіны для індустрыялізацыі і ўмацавання эканамічнай магутнасці рэспублікі. Ён стварае ўмовы для поўнага вырашэння нацыянальнага пытання і фарміравання ў Кітаі саюза соцыялістычных нацый.

А. Я.

Пётр Конюх у Нью-Йорку

АД РЭДАКЦЫІ: Змешчаны ніжэй вытрымкі з артыкулу (апублікаванага у мюнхенскай «Бацькаўшчыне» з 20.I.57) з'яўляюцца бадай найхарактэрнейшым адлюстраваннем лёсу мастакоў беларускай эміграцыі ў Амерыцы. Змяшчаем гэты артыкул дзеля азнаямлення з ім і чытачоў «Нівы».

Увосень сёлета беларуская калонія Нью-Йорку з радасцю і надзеяй прывітала і прыняла да сябе новага сябра, прыбылага з Італіі слаўнага нашага спявака-баса Пятра Конюха.

Паходжаннем з с. Турэц, на Навагрудчыне, наш слаўны суродзіч і сябра ўжо ад юнака адзначыўся вялікім замілаваннем да музыкі, спеву і тэатру, выяўляючы пры гэтым і свае асабістыя нябудзённыя здольнасці ў гэтых галінах. Перад апошняй сусветнай вайной ён ужо спрабаваў свае сілы ў якасці дырыжора аркестра і сцэнічнага актара, працуючы і над развіццём найбольшага свайго прыроднага дару — голасу спявака (т. зв. «басо сэрые»).

У пачатку вайны Конюх апынецца ў глыбі Расеі, дзе ў 1942 г. далучаецца да II-га Польскага Корпусу, трапляючы ў яго ных шэрагах на баёвішчы Блізкага Усходу і Італіі, змагаючыся тут пад слаўтым Монтэ Касыно, ля Баленіі, Анконы і іншых гарачых пунктаў гэнае вайны.

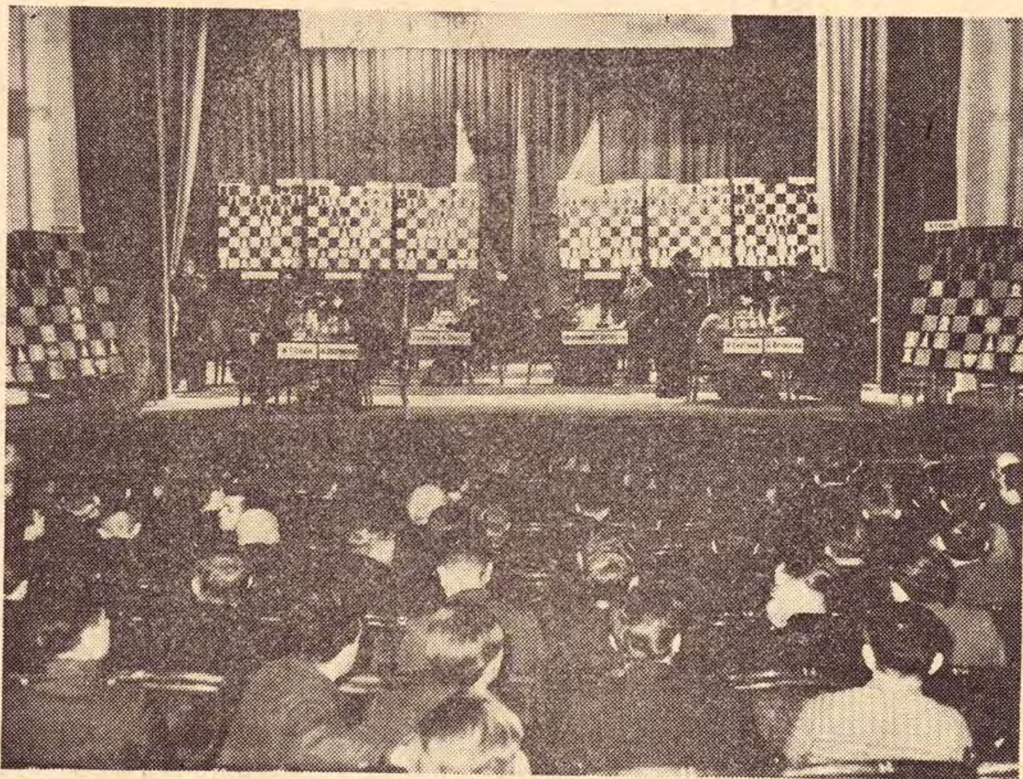
На сонечных лонях музыкі, спеву, оперы — у Італіі — Конюх і застаецца па вайне, шукаючы і знаходзячы тут як найлепшыя магчымасці для адшліфавання свайго таленту. У 1951 г. ён завяршае свае музычныя, вакальныя і драматычныя студыі ў Рыме ў лепшых генашніх спэцыялістаў. Выступае тут у шмат якіх знаных канцэртных залах, як Піё XII-мо, Паляцо Барбэрыні, Кастэль Сан Анджэлё, Чырколё Артыстыко і інш., бярэ ўдзел і перамагае ў наладжаных розных конкурсах спевакоў, выступае за межамі Італіі — у Лондане, Мюнхене, Лювене, Бруселі ды іншых гарадах Еўропы. А галоўнае — усюды і заўсёды выступае як наш беларускі спявак, не толькі не хаваючы, але і падчыркваючы гэта ды аддаючы як мага сваю даніну беларускай музыцы ды песні.

2 снежня 1956 г. быў зладжаны публічны канцэрт Пятра Конюха ў адным з залаў знанага гэташняга канцэртавага цэнтра Карнегі Гол. Да канцэрта была выдана прыгожая праграма з фото спявака. На акампаніятара быў запрошаны адзін з лепшых гэташніх піяністаў, праф. І. Базылеўскі, якому давялася свайм часам нераз акампаніяваць самаму слаўтаму Шаляпіну. У праграму ўвайшлі не толькі рэчы міжнароднага рэпертуару такіх кампазітараў, як Вердзі, Бойто, Шуберт Чайкоўскі ды інш., выконваныя ў розных мовах (італьянскай, ангельскай, нямецкай, расейскай польскай, украінскай), але і нумары нашае беларускай музыкі і народнай песні («Пальночак», «Што й за месяц», «Малойчык» і інш.); па-беларуску выконваліся і некаторыя міжнародна знаныя рэчы, як «Элегія Маснэ», «Ноч», Чайкоўская. Публіка адразу ацаніла спявака, бурна выяўляючы свае штораз большае захапленне, а ў канцы доўга не жадаючы расставацца з ім ды патрабуючы новых і новых спеваў. «Не было яшчэ гэткага баса, дый наогул гэткага спявака ў нас — беларусаў», — гэткая была агульная і зусім справядлівая ацэнка нашых суродзічаў. Дый сярод старонніх людзей — гасцей, чувань было не раз успамінанне таго-ж імя Шаляпіна ў прыхільных параўнаннях да нашага артыста.

Гэтак паставіў свае першыя крокі на скалістым грунце сусветнае сталіцы нашага часу наш спявак. І сам ён і мы ўсе добра ведаем, якую нялёгкую дарогу пачаў ён тут, дзе музычнае і тэатральнае жыццё сарганізаванае на аснове сродка замкнёнае каставасці, што не адмыкаецца адным ключом таленту, хоць-бы і найвялікшага. Ключы-ж гэтыя мусяць быць найперш пазалочаныя ў літаральным сэнсе... Каб прыкладам, спяваць у слаўтай тутэйшай «Метрапалітэн Оперы», у даклад да безумоўных ладзеных — трэба закласці каўцыю ў 12 тыс. долараў... На гэткіх умовах ахвоча і рада бяруць туды і нашага спевака, ды дзе-ж гэныя тысячы ў яго, дый у нас, выкалееных тулягаў па свеце?

ЗЫЧЛІВЫ

БЕЛАРУСЬ — ПОЛЬШЧА

Вялікі тэатральны зал Палаца культуры профсаюзаў, дзе праходзіў шахматны матч.

Міжнародны майстар Б. Сліва і гросмайстар І. Балеслаўскі за партыяй.

З 30 снежня 1956 г. па 7 студзеня ў Мінску гасціла каманда польскіх шахматыстаў. Польскія шахматысты былі запрошаны Камітэтам па фізічнай культуры і спорту пры Савеце Міністраў БССР і Рэспубліканскай шахматнай секцыяй.

Сустрэчы шахматных каманд ПНР і Беларусі сталі традыцыйнымі. Першая сустрэча шахматыстаў двух братніх рэспублік праходзіла два гады таму назад у Варшаве.

Спартыўны гонар польскай каманды ў другой сустрэчы абаранялі міжнародныя майстры: Б. Сліва, К. Плятэр, К. Голуй, майстры Э. Арламоўскі і Браніцкі, А. Дзінцілоўскі, В. Лучыновіч, А. Тарноўскі, Я. Шукшта, А. Юрчынска.

У склад каманды Беларусі ўваходзілі гросмайстар І. Балеслаўскі, міжнародны майстар Г. Верасаў, майстар А Сакольскі, А. Сайгін, А. Суэцін, Б. Гальдэнаў, чэмпіёнка СССР К. Зварыкіна, кандыдаты ў раднiца чэмпіёнка рэсмайстры А. Шагаловіч А. Ройзман і першаразраднiца чэмпіёнка рэспублікі К. Скегіна.

Матч праходзіў у мінскім Палацы культуры профсаюзаў Шахматысты двойчы «скрыжавалі зброю» на 10 дошках.

Вострая і напружаная барацьба закончылася перамогай беларускіх шахматыстаў з лікам 13,5:6,5. Польскія шахматысты, хаця і праігралі сустрэчу, але прадэманстравалі ўзросшы клас ігры.

ВЫНІКІ СПАБОРНІЦТВА

I тур	II тур.	Склад беларускай каманды	Склад польскай каманды	I тур	II тур
1	1/2	Балеслаўскі	Сліва	0	1/2
1/2	1	Суэцін	Плятэр	1/2	0
1	1/2	Верасаў	Дзінцілоўскі	0	1/2
0	1	Гальдэнаў	Лучыновіч	1	0
1/2	1/2	Сайгін	Тарноўскі	1/2	1/2
1	1/2	Сакольскі	Браніцкі	0	1/2
1/2	1	Ройзман	Арламоўскі	1/2	0
1/2	1	Шагаловіч	Шукшта	1/2	0
1	1	Зварыкіна	Голуй	0	0
1/2	0	Скегіна	Юрчынска	1/2	1

5 студзеня 1957 г. у Мінскім палацы культуры профсаюзаў адбылося ўрачыстае закрыццё матча. Гасцям былі ўручаны памятные падарункі. Адбыўся маланкавы турнір, у якім прынялі ўдзел польскія і беларускія шахматысты. Першае месца ў гэтым турніру заняў міжнародны майстар Г. Верасаў. Вялікую цікавасць выклікалі сеансы адначасовай ігры, якую давалі польскія шахматысты.

Неаднаразовы чэмпіён Польшчы Баглан Сліва іграў супроць шахматыстаў — воінаў Савецкай Арміі, а міжнародны майстар Казімеж Макарчык даў сеанс адначасовай ігры на 22 дошках у Мінскім Палацы піянераў.

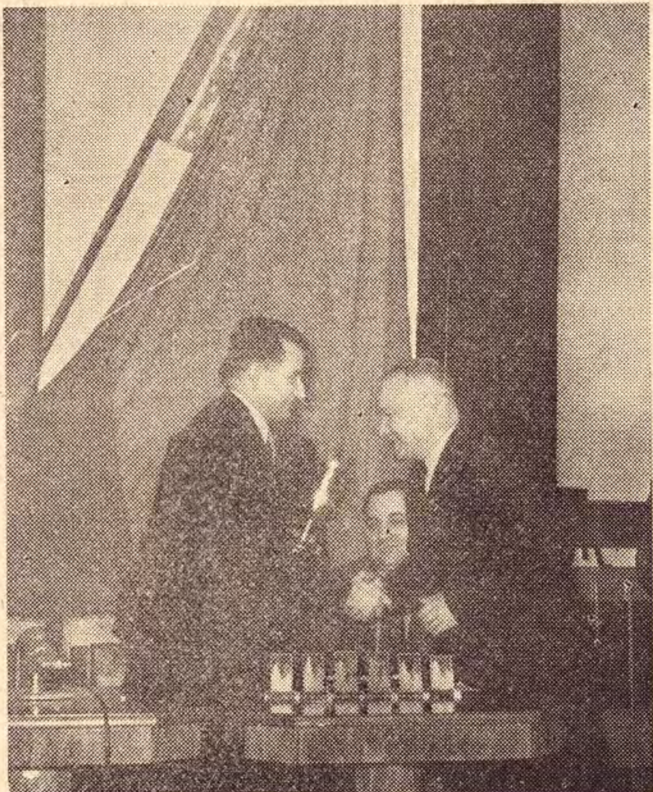
За час прабывання ў Мінску госці азнаёміліся са славутнасцямі горада, пабывалі ў тэатрах, на аўтазаводзе, у музеі гісторыі Вялікай Айчыннай вайны.

Беларускае Таварыства культурнай сувязі з заграніцай і Камітэт па фізічнай культуры і спорту пры Савеце Міністраў БССР у гонар гасцей наладзілі прыём, які прайшоў у цёплай, і сяброўскай абстаноўцы.

Польскія госці разам з шахматыстамі Мінска і прадстаўнікамі спартыўнай грамадскасці рэспублікі сустракалі Новы год. У час сустрэчы неаднаразова падымалі тост за вечную дружбу польскага і савецкага народаў.

Адзін з маментаў ігры.

Кіраўнік польскай шахматнай дэлегацыі К. Рольнік перадае старшыні рэспубліканскай шахматнай секцыі Г. Верасаву памятны кубак «Ад шахматыстаў Польшчы».

На маланкавым турніру Г. Верасаў (злева) і Б. Сліва за партыяй.

Папраўка

Па віне карэкты ў 4 нумары «Нівы» з 27 студзеня ў артыкуле «Захацела бабуленька...» у трэцяй калонцы знізу ў 10 радку, закралася памылка.

Ёсць: спарадзілі трывалую глыбокую пашану ў паляка і глыбокую любоў *да беларуса* да вялікай культурнай спадчыны беларускага народа.

Павінна быць: ...спарадзілі трывалую глыбокую пашану ў паляка і глыбокую любоў *у беларуса* да вялікай культурнай спадчыны беларускага народа.

ГАРКАВІЧЫ

Калі давядзецца табе, мой сябра, ісці альбо ехаць шырокай пясчанай дарогай з Юраўлян у Гаркавічы (Сакольскі павет), ты абавязкова звярні ўвагу на драўляны крыж з левага боку. Гэта не такі звычайны прыдарожны, які часта сустракаем ідучы крыж. На гэтым крыжы ты прачытаеш: «Тут забіты 8.III.1942 г. нямецкімі акупантамі: Іван і Леанід Прытыцкія, В. Суравец і В. Савіцкі, І. Кастэцкі І, Філановіч, В. Усцілко, П. Яцэвіч, А. Прытыцкі. Мір праху ім».

Чытаючы гэтыя прозвішчы ты абавязкова знімі шапку і пастарайся як найлепш аддаць чэсць застрэленым — жыхарам Гаркавіч. У гэтай брацкай магіле ляжаць комуністы — барацьбіты за свабоду, за праўду. Яны ўжо ў самай ранняй маладосці марылі аб тым, каб ліквідаваць няпраўду, каб вызваліцца ад сацыяльнага і нацыянальнага прыгнёту. І вось таму здзекваліся над імі гранатовыя паліцыянты, вось таму судзілі і кідалі іх у турмы, вось таму і нямецкія вырадкі першых іх стралялі ў Сакольскім павеце. А першых таму, што ні адна вёска не толькі ў Сакольскім павеце, але ў цэлым Беластоцкім ваяводстве ў даваенныя гады не была так ведамай з рэвалюцыйнай дзейнасці як Гаркавічы.

Гэтая вёска дала беларускага дзеяча Валошына, які своечасова з'яўляўся беларускім паслом у польскім сейме. Гэтая вёска дала таленавітага арганізатара і дзеяча Комуністычнай партыі Заходняй Беларусі — Сяргея Прытыцкага і таксама іншых барацьбітаў за свабоду. У ніякай вёсцы не было толькі КПЗБ-оўцаў, колькі ў Гаркавічах.

Гаркавічане добра памятаюць свята Пятра і Паўла ў 1936 годзе. У гэты дзень арыштавалі жандармы Яўгеня і Алеся Несцяровічаў, Алеся Патэльскага, Гіпаліта Баравіка, Янку Яцэвіча, Алеся Усцілку, Анатоля Кісяля, Міколу Савіцкага, Алеся Кішкеля і другога Янку Яцэвіча Потым усім членам КПЗБ прысуджана ал 4-ох да 10-ці гадоў турмы.

У мінулыя гады гаркавіцкая моладзь была рэвалюцыйная. Нават такія падросткі, як Янка Суравец, Павал Пац і іншыя вырашылі ісці дарогай членаў КПЗБ.

З былых членаў КПЗБ у Гаркавічах зараз жыве толькі Яўгені Несцяровіч. Змагаючыся за роўныя правы беларусаў, за лепшае жыццё — жыццё без эксплуататараў, прышлося яму сядзець у турме ў Беластоку, потым у Картузкай Бярозе.

Яўгень Несцяровіч неахвотна ўспамінае мінулае.

— Праўда вельмі дорага каштуе, — сказаў ён — і пачаў расказваць як разам са сваімі таварышамі КПЗБ-оўцамі расклейваў лістоўкі, вывешваў чырвоныя сцягі і як ноччу хадзіў у «Лапіцкія горы» на партыйныя сходы.

Найбольш цяжкімі гадамі для гаркавіцкіх комуністаў былі гады нямецкай акупацыі. Яўгень — чалавек скромны, вельмі мала гаворыць аб сабе. У размове выручыла яго жонка — Вера.

— Геніка вычыталі немцы на расстрэл, — сказала, — але мы тады пахаваліся ад немцаў. Неўдалося ім тады загнаць нас на сход. Калі яна расказвала ў вачах яе блішчэлі слёзы.

Хусткай выцерла вялікую слязу, ўпаўшую на руку і далей гаварыла.

— Мяне многа раз ставілі немцы пад сцяну, хацелі каб сказала дзе хаваецца Генік.

Муж глядзеў на яе, а выгляд твары гаварыў аб тым, што моцна любіць ён сваю жонку, якая некалькі разоў ратавала яго жыццё, якая ратавала яго ад смерці. Выгляд яго твары быў сур'ёзны, сумны і толькі тады павесялеў, калі пачаў Яўгень расказваць, як гэта ён вызваліў свайго сябра, якога нямецкі паліцыянт вёз звязанага ў камендатуру.

Трэба сказаць, што былыя КПЗБ-оўцы — гэта людзі смелыя і мужныя, людзі, якія не зносяць няпраўды і не ўмеюць крывіць душою. З іх трэба браць прыклад.

М. ХМЯЛЕЎСКІ

Гісторыя адной ініцыятывы

У 1949 годзе па ініцыятыве грамадскага актыву жыхары Трасцянкі, Гайнаўскі павет, прыступілі да пабудовы палявой цагельні. Гаспадары ўзбіралі матэрыял на сушыльню, як: бэлькі, слупы, латы, салома і г.д. Звезлі шмат апалу, накапалі гліны на некалькі сот тысяч штук цэглы. Першая цэгла мела быць прызначана на пабудову прыгожага, новага будынка для Пачатковай школы.

Аднак упачатку 1951 года Аб'еднанне гмінных цагельняў у Бельску, якое апекавалася трасцяніцкай палявой цагельняй, было ліквідавана, а цагельні пераведзена ў склад Бельска - Палляскага прадпрыемства прамысловасці будаўнічых матэрыялаў у Орлі, якое падпарадкавана Ваяводскаму Праўленню прамысловасці ў Беластоку. Вось тут і пачалася ўся трагедыя каштоўнай ініцыятывы трасцянцаў.

Будова школы павінна была быць распачатай яшчэ ў 1950 г. Аддзел асветы ВРН у Беластоку запрапанаваў на гэта 3 мільёны злоты (старых). Але Міністэрства асветы паклікаючыся на пастанову Дзяржаўнай Камісіі гаспадарчага планавання, паведаміла, што будова школы ў 1950 годзе не распачнецца. Аказалася, што будова школы каштуе не 3 мільн., а 36 мільн. злоты.

Але выбраны жыхарамі вёскі Камітэт будовы школы не здаваўся. Дзе яны не пісалі — у Аддзел асветы ВРН, у КП ПЗПР, у КВ ПЗПР, ЦК ПЗПР, у хвалю «49», у рэдакцыі газет і часопісаў. Справа працягвалася—не было відаць яе канца. Што праўда, Аддзел асветы ВРН абяцаў прыспяшыць будову школы, калі жыхары Трасцянкі збяруць у матэрыялах або грашыма 35 прац. агульнага кошту будовы; Ваяводскі Камітэт ПЗПР паведамляў, што будова гэтай школы ахоплена 6-гадовым планам на 1954 г., растлумачваў, што да гэтага часу толькі будуць заканчваны ўжо распачатыя будовы (многія з іх і па сённяшні дзень незакончана); Міністэрства асветы зноў пісала, што справа будовы школы ўлічана на 1955 г.

У 1954 годзе адбыўся адміністрацыйны падзел Бельскага павета. Трасцянка апынулася ў складзе Гайнаўскага павета. Новыя павятовыя ўлады пасля розных аналізаў, гэту будову ўключылі ў 5-гадовы план. «Ну, няхай ужо сабе і ў 5-цігадовым плане — але будзе» — з палёгкай падумалі трасцянцы.

У сувязі з тым, што Ваяводскае Праўленне прамысловасці ў Беластоку ніяк не хоча даць трасцянцам эквівалент (не мае на гэта прававай падставы), Аддзел асветы ВРН узяўся да канца 1957 г. зрабіць поўную прававую і праектна - каштарысавую дакументацыю школы паводле ўжо новых нарматываў.

У канцы мінулага года ездзіла ў Трасцянку двух інжынераў з беластоцкага «Мястапраекта» з мэтай агляду прапанаванага на школу пляца. Заявілі яны, што прапанаваны пляц з'яўляецца цалкам непрыдатным на будову школы — занадта ўзгоркаваты, на 9 м. за вузкі, нівеліроўка гэтага пляца не мае ніякага сэнсу (утварыўся-б вялізны роў у які сцякала-б вада). Размясціць школу за гэтым узгоркам таксама нязручна — на школьны дзядзінец сцякала-б вада, школу засланяла-б царква і дрэвы (якія жаль высякаць) і ўрэшце-ж гэты няшчасны ўзгорак...

Ну, што-ж. Трудна. Калі ўжо інжынеры не могуць «абдолець» гэты ўзгорак, калі прапанаваны пляц не адпавядае новым тэхнічным нарматывам — няхай інж. Баравы з Праўлення школьных інвестыцый пры Аддзеле асветы ВРН паедзе яшчэ раз у Трасцянку і яшчэ раз ясна пагаворыць з людзьмі ў чым справа.. тым больш, што абяцаў гэта зрабіць. Снегу пакуль яшчэ мала, а тэрміны не чакаюць. У выпадку невыканання арыентацыйнай дакументацыі да месяца жніўня г. г., будова школы будзе пераведзена ў інвестыцыйны план на 1958/59 г., а там яшчэ могуць перанесці, напрыклад, на 1961/62 г!...

А мо'-б так дапамагло-б ім у гэтым Прэзідыум Павятовай рады ў Гайнаўцы!... цэгла-ж з сарганізаванай імі цагельні ідзе на патрэбы дзяржаўнай гаспадаркі. Чаму-б не пастарацца аб бясплатнае прызнанне Трасцянцы адпаведнай колькасці цэглы. Яны-ж гэтага напэўна заслужылі.

У такіх абставінах, як кажуць, і гарбатага можа ўзлаваць. «Адным словам, як хочуць так нас і ашукваюць» — кажуць гаспадары.

Не трэба дапусціць да гэтага, каб такія слогі расчаравання знайшлі пацвярджэнне ў фактах.

С. ЯНОВІЧ

Яшчэ раз аб беларускіх настаўніках

У нашым часопісе ўжо неаднаразова пісалася аб неадпаведным размяшчэнні ў школах Беласточчыны беларускіх настаўнікаў.

Ну што-ж можна аб гэтым сказаць? Зразумела, што такія факты з'яўляюцца моцна крыўднымі не толькі для беларускай асветы, але і для самых настаўнікаў — беларусаў, якія маючы кваліфікацыі па навучанню беларускай мовы і наогул — прадметаў на беларускай мове, вымушаны працаваць у польскіх школах. Скажаце — дзе факты?!

А вось. Чаму, напрыклад: Анна Яканчук — в. Шмурлы л/Бранска ці Храноўскі — в. Тапчэва, Бельскі павет, або Аляксей Карпюк — в. Межвін л/Тапчэва, павінны працаваць у гэтых польскіх школах, калі яны маглі-б навучаць беларускую мову і іншыя прадметы на беларускай мове ў тых беларускіх школах, у якіх адчуваецца вялікі недахоп у кваліфікаваных настаўніцкіх сілах.

А такіх школ ёсць, як кажуць, больш як шмат. Хаця-б для прыкладу можна прывесці такія школы, як у Міхалове, Скрабляках — л/ст. Крынкі, Случанцы — л/Валіл, Мастаўлянах.

У размяшчэнні настаўніцкіх сіл у беларускіх школах назіраецца яшчэ і другая крайнасць. У многіх беларускіх школах ёсць за многа кваліфікаваных настаўніцкіх сіл. Іх можна выкарыстаць у іншых школах. Між іншым, такі стан наглядаецца ў Пачатковай школе ў Зубачах, Семятыцкі павет, у Трасцянцы і інш.

Ці не час ужо, каб Аддзел асветы ВРН у Беластоку больш сур'ёзна зацікавіўся справай правільнага размяшчэння кваліфікаваных беларускіх настаўнікаў.

С. Я.

Аб зменах у беларускім правапісе

Першыя правілы беларускага правапісу былі сабраны Браніславам Тарашкевічам у яго граматыцы беларускай мовы, выдадзенай у 1918 г. у Вільні.

У 1926 г. Інстытутам беларускай культуры ў Мінску была склікана акадэмічная канферэнцыя па рэформе беларускага правапісу і азбукі. У канферэнцыі ўдзельнічалі і замежныя мовазнаўцы, у тым ліку і беларусы з Вільні.

Канферэнцыі не ўдалося ўвесці новыя літары на азначэнне гукаў дз і дж.

На канферэнцыі было вырашана словы іншамоўнага паходжання з зычным *л* пісаць па-беларуску з мяккім *л*, напрыклад, *плян, плянета, глёбус*. Было таксама вырашана не змякчаць *з* і *с* у словах іншамоўнага паходжання, значыць, пісаць *марксызм, асыстэнт, магазын*.

У 1933 г. Совет Народных Камісараў БССР зацвердзіў новы беларускі правапіс, апрацаваны Інстытутам мовы і літаратуры Акадэміі навук у Мінску.

Новы правапіс змяняў не толькі арфаграфічныя нормы. Ён часткова змяняў таксама некаторыя канчаткі назоўнікаў і дзеясловаў.

Былі скасаваны пастановы канферэнцыі з 1926 г. адносна мяккага *л* і цвёрдага *з* і *с* у ловах іншамоўнага паходжання. Паводле новага правапісу трэба пісаць *план, фізіка, марксізм* замест ранейшых: *плян, фізыка, марксызм*.

Было пашырана аканне на словы іншамоўнага паходжання: *філасофія, заалогія* замест *філёзофія, зоолёгія*.

Яканне было абмяжавана толькі да першага складу перад націскам.

У граматыцы былі ўведзены наступныя змены:

а) былі скасаваны канчаткі *-ом, -ох* у назоўніках мужчынскага роду ў давальным і месным склонах множнага ліку, а на іх месца ўведзены канчаткі *-ам, -ах*. Ранейшыя формы *братом, аб братох* былі заменены формамі *братам, аб братах;*

б) у другой асобе множнага ліку дзеясловаў загаднага ладу былі ўведзены формы з канчаткам *-іце (-ыце)* замест *-еце (-эце): касіце, бярыце* замест *касеце, бярэце*.

в) у першай асобе множнага ліку цяперашняга часу абвеснага ладу былі ўведзены формы на *-эм, -ем; бярэм, нясем* замест ранейшых *бяром, нясём*.

Бясспрэчна добрым у гэтай рэформе было скасаванне мяккага знака ў падваенні мяккіх зычных і пасля мяккага зычнага перад другім мяккім зычным. Замест ранейшага *сьмяяцца, насеньне* пачалі пісаць *смяяцца, насенне*.

Неўзабаве пасля другой сусветнай вайны пры Акадэміі навук БССР была створана Арфаграфічная камісія, якая апублікавала ў 1951 г. «Праект змен і ўдакладненняў беларускага правапісу».

Супольнымі сіламі

Справа беларускай нацыянальнай меншасці на Беласточчыне не адзін раз была прадметам нарадаў, канферэнцый і ў ваяводскім камітэце Партыі і Аддзелах культуры, асветы, грамадска - адміністрацыйным і іншых. Кожная з успамянутых устаноў мела свае планы ў галіне працы з беларусамі і на свой спосаб вырашалі тыя ці іншыя праблемы, з якімі сустракаліся ў сваёй дзейнасці.

Гэтыя ўстановы мелі свае акрэсленыя іх характарам мэты і іх ажыццяўлялі. У тым-жа часе дзейнічае Беларускае грамадска - культурнае таварыства, якое займаецца ўсімі справамі, адносна беларусаў. Можна сказаць, што Таварыства ўваходзіла ў кампетэнцыі і Аддзела Асветы і Культуры і г. д. Так павінна быць. Таварыства паклікана дзеля таго, каб займацца гэтымі справамі. Аднак не ў тым справа.

Многа пісалася, многа гутарылася і гутарыцца аб тым, што таварыства працуе не так як трэба. Паказваліся факты невырашаных тых ці іншых праблемаў. Таварышы гаварылі нам: мы прынялі пастанову, што-ж мы больш можам зрабіць?

Так. Таварыства прымала пастановы. Але дзеля іх ажыццяўлення патрэбны былі адміністрацыйныя загады, якія фармальна вырашалі-б справу. А было шмат такіх спраў. Многа з іх не вырашана таму толькі, што адміністрацыйныя ўлады не мелі гэтага ў сваіх планах і не маглі даць загаду, які-б задаволіў таварыства.

Было многа непаразуменняў, а нават вострых спрэчак. Гэта не спрыяла працы таварыства і псавала кроў зацікаўленым установам. Прычынай такой сітуацыі быў недахоп супольна абмеркаваных планаў працы, недахоп супольнай лініі дзейнасці.

Можна сказаць коратка: не ведала правая рука, што робіць левая.

Аб гэтым гутарылася на нарадзе ў Ваяводскім аддзеле ўнутраных спраў у якой удзельнічалі ўсе тыя, якія цікавяцца праблемай працы сярод беларускага насельніцтва. Што праўда, такая нарада адбылася крыху пазнавата. Аднак лепш позна, чым зусім не.

На нарадзе сказана з боку адміністрацыі, чаго яна хоча ад БГ-КТ і Павятовых аддзелаў. Прадстаўнікі ГП таксама выказаліся і паставілі свае прапановы ў адрас адміністрацыйных улад. Удзельнікі нарады прынялі пастанову апрацаваць супольны гадовы план працы, які супольнымі сіламі і ажыццяўляўся-б. ГП БГ-КТ і Грамадска - адміністрацыйны аддзел апрацуюць найважнейшыя задачы, якія трэба вырашыць у цякучым годзе. На наступным пасяджэнні задачы канчаткова абмяркуюцца і будуць зацверджаны, як план працы, які будзе ажыццяўляцца ў штодзённай працы.

Каб быць у курсе спраў — штомесяц будуць адбывацца пасяджэнні, на якіх пасобныя ўстановы і арганізацыі скажуць, як рэалізуецца план працы, а таксама аб сваёй цякучай дзейнасці.

Няма сумнення, што так сарганізаваная праца дасць лепшыя чым дагэтуль вынікі. Менш будзе непаразуменняў і спрэчак. Гэта карысная з'ява. Трэба толькі, каб ГП БГ-КТ са свайго боку, а астатнія ўстановы са свайго, далі загад і дапамаглі наладзіць так-жа сама працу паміж Павятовымі аддзеламі таварыства а Павятовымі радамі.

Тут не можна чакаць. Час уцякае. Зараз-жа пасля зацвярджэння ваяводскага плана, трэба склікаць старшынь аддзелаў БГ-КТ і загадчыкаў Павятовых Аддзелаў асветы, культуры і грамадска - адміністрацыйных. Абмеркаваць яго і ўнесці папраўкі. Так абмеркаваны ваяводскі план будзе асновай да апрацавання павятовых планаў.

Так сарганізаваная праца незадоўга павінна даць добрыя рэзультаты.

М. МАТЭЙЧУК

БАЦЬКАЎШЧЫНА

Цяпер тут луг і поле і лясы,
Калісьніх часаў вецер памяць змёў...
І іншы запах траў і звон касы,
І іншы голас салаўёў.

Но ўсё-ж як глянеш на палі,
Прыпомніш продкаў ты сваіх.
Як тут яны жылі, раслі,
Тут у жызнай глебі косці іх?

Мой дзед і дзедаў дзед тут жыў,
Тут ён на пана працаваў;
Таму я «простай» мовы не забыў,
Якою дзед мой размаўляў.

Даўно прайшоў той чорны час,
Народ наш вольна ўперад мчыць...
— Ды хто-ж даў гэткі шлях для нас?
Твой дзед, што тут ў зямлі ляжыць.

УЛАДЗІМІР ГАЙДУК

З конкурсу збіральнікаў народнай творчасці

Справядлівасць

Жыў адзін вельмі справядлівы селянін са сваёй жонкай, але доўга ў іх не было дзяцей. І вось пад старасць нарадзіўся ў іх сынок. Бацькі былі вельмі рады, але баяліся, што яны старыя ды хутка памруць і не змогуць выхаваць свайго сынка на справядлівага чалавека.

Калісь існаваў звычай, што калі памрэ родны бацька, тады маральным выхаваннем займаецца хросны бацька. Таму селянін пайшоў шукаць справядлівых кумоў. Чуў, што ў адной вёсцы жыве нейкі Нупрэй — справядлівы чалавек. Дык і пайшоў ён туды.

Заходзіць і бачыць: Нупрэй косіць сенажаць і ўсё касой за мяжу займае.

—Э, — кажа: — Нупрэя за кума браць не буду, бо ён відаць несправядлівы. Там, кажуць, у другой вёсцы ёсць Язэп справядлівы. Але прыходзіць на панадворак Язэпа, а там сабакі брэшуць, праходу не даюць.

Э, — кажа селянін — сюды і заходзіць не буду, бо калі-б ён быў справядлівы — то людзям верыў-бы і такіх сабак злых не трымаў-бы.

Ідзе далей. Глядзіць, на сустрач яго святы Пятрук ідзе з пукам ключоў і пытае яго. — Чаго хлопе ходзіш, чаго шукаеш?

— Э, — кажа селянін: — У мяне на старыя гады сынок нарадзіўся, я быў вельмі справядлівым чалавекам і хацеў-бы выхаваць свайго сыночка ў добрым духу. — Сам стары, дык шукаю справядлівых кумоў. То вазьмі мяне за кума — кажа святы Пятрук. Селянін галавой паківаў і кажа — цябе за кума не вазьму. — Чаму? — пытае святы Пятрук. А на што толькі ключоў носіш і чаму дзверы раю перад адными адчыняеш, а перад другімі зачыняеш, і далей пайшоў.

Падыйшоў крыху, а яму сам пан Бог на спатканне ідзе і пытае.

— Чаго мужычок ходзіш, чаго шукаеш?

— Э, — кажа селянін, — на старыя гады сынок нарадзіўся, а я быў вельмі справядлівым чалавекам і хацеў-бы выхаваць свайго сынка на справядлівага чалавека, дык і таму шукаю кумоў справядлівых, каб на выпадак смерці — яны яго выхавалі.

— Вазьмі мяне за кума — кажа селяніну Бог. Селянін галавой паківаў, патыліцу падрапаў і кажа: — Не, пане Божа, вас за кума не вазьму. — Чаму так дзеецца на свеце, што адным усяго ўволю, а другія хлеба — солі не маюць? Гэтак сказаўшы пайшоў далей.

Ідзе, ажно спатыкаецца яму Смерць з касою на плячах.

— Чаго мужычок ходзіш, чаго шукаеш? — пытае кастуха. А мужык і кажа: што яму на старыя гады нарадзіўся сынок і, што будучы справядлівым чалавекам, шукае справядлівых кумоў, і не можа знайсці. То, — кажа Смерць — вазьмі мяне за куму. Так, — кажа селянін, цябе вазьму, ты для ўсіх справядлівая, у цябе багаты не адкупіцца, знатнага і беднага, калі прыйдзе час, — забярэш.

Хлопчыка ахрысцілі, у свет пусцілі.

Але як ведаем, кумы хоць не сваякі — заўсёды жывуць дружна і нямала гарэлкі вып'юць. То і наш мужычок раз пайшоў у госці да кумы. Выпілі, закусілі, разгуляўся стары дык і кажа: — А кумачка, а галубачка ты мая, ты толькі працы маеш, як ты ўсюды паспяваеш?

— Э, мой ты кумок, я на гэта сакрэт маю, а як хочаш — дык і пакажу.

Кум згадзіўся. Адчынілі дзверы, глядзіць наш селянін і бачыць многа, многа лампадак.

— Гэта, — кажа смерць, — лампадка кожнага чалавека, я шпацырую і гляджу, якая копціць, у якой аліва выгарэла дык спяшу і падбіраю, так што клопату маю.

— Кумачка, галубачка, пакажыце маю лампадку. Глядзіць, а там алівы толькі крышку на самым дне. Потым ён просіць паказаць сынаву лампадку. А сынавая лампадка поўная з беражкамі роўная. Тут ён просіць кумы: — Ці не можна было-б хоць пальцам некалькі капляк да сваёй лампадкі перанесці?

— Не, — кажа смерць. — Шукаў справядлівых кумоў і маеш, а гэтага, што просіш — я не зраблю.

ВАСІЛЬ ДЗУН
Гайнаўка

Разгарнулася шырокае абмяркаванне праекта на старонках «Настаўніцкай газеты» і на розных сходах.

У студзені 1952 г. у Інстытуце мовазнаўства АН БССР адбылася навуковая канферэнцыя, прысвечаная новаму праекту.

Праект прапанаваў скасаваць яканне. Значыць, згодна з гэтым праектам трэба было-б пісаць: *весна, земля*, а не *вясна, зямля*.

У дыскусіі большасць выступаючых выказалася за захаваннем якання. У рэзультаце правадзейнай канферэнцыі было вырашана дапрацаваць праект.

Як чуваць, перапрацоўка праекту падходзіць к канцу. Ён зноў будзе апублікаваны і яшчэ раз публічна абмеркаваны.

Змяненне правапісу, хоць-бы частковае, гэта вельмі важная справа. Таму і добра, што апрацоўка новых норм правапісу працягваецца доўга, што нічога не робіцца наспех. Усё трэба добра абдумаць, каб замест паправіць не пагоршыць чаго - небудзь.

Уведзены ў 1933 г. правілы значна змянілі беларускую пісьмовую мову. Гэтыя змены пайшлі, між іншым у кірунку шырокага ўжывання галоснага гуку *а*. Гэта было выклікана часткова скасаваннем форм на *-ом, -ох*, часткова іншымі прычынамі.

Пачалі пашырацца формы на *а*, напрыклад, *па будаваны*, замест *пабудованы*. Таксама ў некаторых дзеясловах *э* пачало пераходзіць у *а*: *тарчаць, ялчаць* замест ранейшых *тарчэць, ялчэць*.

Зразумела, не будзем варочацца цяпер да форм *-ом, -ох*, хоць шкода, што яны былі скасованы, асабліва шкода старажытнага, характэрнага беларускай мове канчатка *-ох*.

Аднак некаторага скарачэння *а* можна дасягнуць пашырэннем канчатка *-у* у родным склоне адзіночнага ліку. Перш за ўсё канчатак *у* павінны мець назвы хімічных элементаў: *азоту, кіслароду, цынку*.

Таксама ўсе назоўнікі на *-ізм* павінны мець у родным склоне канчатак *-у: комунізму, марксізму, імпрэсіянізму*.

Згодна з праектам з 1952 г. трэба ўвесці напісанне, адпавядаючае вымаўленню ў групе так званых рэвалюцыйна-інтэрнацыянальных слоў. Трэба пісаць *сацыялізм, піянер, камунізм, рэвалюцыя бальшавік, савет, камсамол, пралетарый*.

Найбольшай цяжкасцю ў беларускай мове з'яўляецца перадача на пісьме іншамоўных, асабліва неславянскіх імён, прозвішчаў і геаграфічных назваў. Увядзенне суцэльнага акання прывяло-б да напісання, не падобнага ані графічна, ані фанетычна да гэтых слоў у іх уласных мовах. Возьмем для прыкладу польскае прозвішча: *Ожэшко*. Калі мы яго напішам *Ажэшко*, дык гэта ўжо будзе зусім іншае прозвішча, непадобнае да арыгіналу. Таксама цяжкавата звязаць *Арынока* з *Орыноко*, ці *Сака* з *Сакко*.

Цяпер некалькі заўваг адносна дзеяслоўных канчаткаў.

У цэнтральных беларускіх дыялектах існуюць формы цяперашняга часу на *-ом, -ём: бяром нясём*. Гэтыя формы замацаваліся і ў літаратурнай мове да рэформы правапісу ў 1933 г.

Тут мэтазгодным будзе вярнуцца да ранейшых канчаткаў, дзякуючы чаму мы пазбегнем аднолькавасці форм цяперашняга часу і загаднага ладу. Цяпер гэтыя формы супадаюць. У цяперашнім часе мы маем: *бярэм, нясем*, тое-ж у загадным ладзе: *бярэм! нясем!*

Таксама ўстаноўленыя ў 1933 г. формы другой асобы множнага ліку цяперашняга часу: *бярэце, нясеце* трэба змяніць. Яны і далей ужываюцца ў многіх гаворках як загадны лад. Тут, на маю думку, пажадана было-б увесці пашыраныя ў цэнтральных гаворках формы *берыцё, несіцё*. У сувязі з гэтым я прапаную ўвесці для другой асобы множнага ліку ў першым скланенні канчаткі пад націскам *-ыцё, -іце*, астаўляючы не пад націскам канчаткі *-аце, -еце* (*пішаце, думаеце*). Магчымыя формы *берацё, несяцё* або *бераце, несяце* (з націскам на апошнім складзе) нязручныя і цяжкія ў вымаўленні.

Устанаўляючы новыя правілы дзеяслоўных форм, трэба кіравацца не толькі іх пашырэннем у народных гаворках, але і тым, каб гэтыя формы не супадалі адна з другой, каб яны былі мілагучны.

Я закрануў толькі некаторыя пытанні беларускага правапісу. Думаю, што другія грамадзяне напішуць і аб іншых праблемах нашай мовы.

БАЛЕСЛАЎ МАНКЕВІЧ

БЕЛАРУСЫ — БУДАЎНІКІ МАСКВЫ

Нядаўна знойдзены цікавыя матэрыялы аб беларускіх майстрах — рамесніках і іх работах у Расіі ў XVII стагоддзі.

Знойдзеныя дакументы пацвярджаюць, што беларускія рамеснікі працавалі ў розных гарадах рускай дзяржавы, куды яны пачалі пераязджаць, пачынаючы з 1654 года. Група рамеснікаў удзельнічала ў будаўніцтве Іверскага манастыра ля возера Валдай. Тут таксама знаходзіліся манахі аршанскага Куцеінскага манастыра. Яны прывезлі з Беларусі друкарскае абсталяванне і разгарнулі кнігавыдавецкую дзейнасць. Значная колькасць беларускіх майстроў будавала царквы каля Масквы. У саборным храме Нова-Іерусалімскага манастыра яны ўпрыгожылі памяшканні каляровымі кафлямі. З гэтых-жа кафляў імі былі зроблены і ўнікальныя іканастасы.

Мастацтва беларусаў атрымала шырокую вядомасць. У 1667 годзе беларускія майстры былі выкліканы ў Маскву па царскаму загаду. Частка іх была пакінута пры аружэйнай палаце, а астатнія замацаваны за прыказам Вялікага Палаца. Беларускія разьбяры, сталяры, працавалі над упрыгожаннем Крэмля. Імі былі выкананы складаныя заказы на разьбе, а таксама зроблена мэбля для Крэмлёўскага Палаца.

З цягам часу ў Маскве абсталявалася на пастаяннае жыхарства многа выхадцаў з беларускіх гарадоў. У 1672 годзе для іх была створана асобная Мяшчанская слабада. Кнігі перапісу гэтай Слабады за 1676 і 1684 гады сведчаць, што тут жылі майстры і гандляры з Мінска, Мсціслаўля, Лепеля, Ліды, Глыбокага, Навагрудка, Барысава, Магілёва і раду іншых месц. Асабліва многа рамеснікаў пераехала са Шклова, Дуброўны, Копыся. Гэта былі сталяры, ганчары, краўцы, пераплётчыкі, друкары, шабельнікі, срэбранікі і спецыялісты іншых галін. Захаваліся імёны аружэйнікаў Максіма Міхайлава і Трафіма Тэрліка з Копыся, разьбяроў Кліма Міхайлава са Шклова, Якава Іванова з Віцебска, Андрэя Фёдарава з Оршы. Выхадцы з Беларусі жылі таксама і за межамі Слабады. З дакументаў відаць, што ў Маскве ў тыя часы працавалі рамеснікі шасцідзесяці спецыяльнасцей.

Сабраныя матэрыялы пашыраюць нашы ўяўленні аб высокай культуры беларусаў у старажытны перыяд.

Афрыканская аптэка

Калі ў вас забалела галава, ці вы схапілі насмарк, прасядзеўшы пад пралiўным дажджом на стадыёне, то вы ідзеце ў аптэку. Там да вашых паслуг самыя разнастайныя каплі і парашкі, таблеткі і пілюлі. Але-ж аптэкі сустракаюцца не ўсюды. Наўрад ці хто-небудзь разлічвае знайсці аптэку, скажам, у саванах Заходняй Афрыкі. Але, аказваецца, і тут яны існуюць.

Калі не верыце, прагуляйцеся па саване. Вы, напэўна, хутка ўбачыце невысокае галiністае дрэва з кароткім скрыўленым ствалом. Называецца яно «Саркацэфалюс»

Буйныя салодкія плады гэтага дрэва, якія смакам і пахам нагадваюць суніцы, — улюбёны ласунак тубыльцаў Залатога Берага і Усходняга Судана. Каштоўныя таксама жоўтая фарба для скуры, якая здабываецца з кары, і прыгожая чырванавата-барвовая драўніна.

Але галоўнае не гэта.

Жаўтаваты густы настой з кары гэтага дрэва прымяняюць як лякарства пры малярыі і малакроўі. Настой гэты таксама аказваецца карысным пры рвоце і страўнікавых захворваннях. Адвар з драўніны аднаўляе сілы і садзейнічае страваванню. Жвачка з кары дапамагае пры зубной болі. Высушаная кара і карэнні саркацэфалюса валодаюць абеззаражваючымі ўласцівасцямі і служаць для прысыпкі ран. Кара і карэнні вядомы пад назвай «афрыканскай хіны», таму што яны доўгі час прымяняліся як замяніцель хініну.

Ідзе ў справу таксама і лісце. Настой з яго выкарыстоўваецца для прымочак і для прыёму ўнутр пры ліхарадцы. Жыхары Ліберыі лечаць дызінтэрыю, разжоўваючы пасыпанае перцам лісце саркацэфалюса.

Лекавыя ўласцівасці розных частак гэтага каштоўнага дрэва растлумачваюцца наяўнасцю ў іх асобых рэчываў — алкалоідаў, якія валодаюць уласцівасцю знішчаць хваробатворныя і гнiласныя мікробы.

Самая доўгая кабельная лінія

Самая доўгая кабельная лінія злучае Лондан з Сіднеем працягласцю каля 24 тысяч кілометраў. Большая частка трасы гэтай лініі праходзіць на глыбіні звыш 3 тысяч метраў. Для ўкладкі кабелю быў прыменен спецыяльны брытанскі кабельны параход «Стэнлі Англін», з якога кабель спускаўся на дно акіяна.

Гэтая лінія мае 9 прамежкавых станцый на розных астравах, прычым максімальная адлегласць паміж імі роўна 5.578 кілометраў.

Развіццё тэлебачання ў Беларусі

Перадачы Мінскага тэлецэнтра глядзяць працоўныя Мінскай і Маладзечанскай абласцей. Асобныя радыёаматары зманціраваўшы спецыяльныя прыстасаванні, прымаюць яе перадачы ў Оршы, Лідзе, Навагрудку і радзе іншых пунктаў.

Кола гледачоў тэлецэнтра ўсё больш пашыраецца. 64 метровая антэна ўзнялася над Баранавічамі. Гэта дазволіць насельніцтву горада ў бліжэйшы час прымаць перадачы са сталіцы рэспублікі. Зманціравана ўжо абсталяванне тэлетрансляцыйнага пункта. Апаратура знаходзіцца ў працэсе наладкі і настройкі. У магазіны горада завезены тэлевізары.

Праз паўтара-два месяцы можна будзе глядзець перадачы Мінскага тэлецэнтра ў Бабруйску. У горад дастаўлена неабходная апаратура, выбрана пляцоўка для ўстаноўкі мачты рэтранслятара. Яе вышыня таксама вызначана ў 64 метры. Мачту вырашана зрабіць аблегчанай канструкцыі, што спросціць мантажныя работы. У Магілёве для рэтранслятара ўзведзен спецыяльны будынак. Тут сувязісты ўстановяць мачту больш высокую — 100-метровую. Магілёўскі рэтранслятар пачне дзейнічаць у канцы першага квартала.

У Гомелі ўжо існуе зманціраваны мясцовымі радыёаматарамі самадзейны тэлецэнтр. Гамяльчане глядзяць тэлеперадачы Кіева.

Распрацаван план будаўніцтва ў Беларусі тэлевізійных цэнтраў і рэтранслятараў. Цяпер вывучаецца траса і праектуецца радыёлерэйная лінія, якая звяжа дзве сталіцы саюзных рэспублік — Мінск і Вільнюс.

(БЕЛТА).

Кулінарыя

Расольнік з цялячай грудзінкай

Цялячую грудзінку прамыць халоднай вадой, пакласці ў каструлю, закрыць яе накрыўкай і паставіць на агонь. З закіпеўшага бульёну зняць пену. Пятрушку, сельдэрэй, моркву і цыбулю ачысціць, прамыць, нарэзаць саломкай, скласці ў другую каструлю з растопленым тлушчам, тушыць, зрэдку памешваючы. Салёныя агуркі ачысціць ад скуркі, разрэзаць удоўж, насенне выбраць, нарэзаць упоперак тонкімі ромбікамі, пакласці ў каструлю з пасераваным карэннем, дадаць долькі ачышчанай бульбы, заліць усё гэта працэджаным бульёнам, дадаць 1—2 лаўровыя лісты, 5—6 гарошын перцу. За некалькі хвілін да гатоўнасці ўліць у суп кіпячоны і працэджаны агурочны расол. Гатовую грудзінку падзяліць на порцыі.

Пры падачы на стол у кожную глыбокую талерку з расольнікам пакласці па кавалачку грудзінкі, дадаць смятану і пасыпаць дробна нарэзаным зялёным кропам.

К. БАЛІНСКІ

ВАСЬКАВЫ КУФЭРАК

Параход С/С «Шлёнск» за некалькі гадзін меўся пайсці ў апошні (перад рамонтам) рэйс. Выслужыла старына сваё. Нябачнымі вачыма дзіркамі ў жалезным корпусе праходзіла вада, у топкі катлоў трэба большую колькасць вугалю засыпваць — машына з кожным рэйсам слабла, нікому з каманды парахода не падабалася праца вінта, усе вырашылі, што параходу пара лячыцца. І так дачакаліся матросы апошняга рэйса, яшчэ раз завязуць у Швецыю паўтары тысячы тон вугалю, возьмуць адтуль жалезную руду і іх любімец залезе высока на сліп, а яны раз'едуцца ў дамы на чаканы ўсімі водпуск.

Кожны з матросаў спраўляўся як найлепш з працай, каб хутчэй паехаць дамоў. Ніхто не чуў і не лічыў, што апошні рэйс акажацца не зусім латвы, што прыдзецца ў ім пражыць цяжкія хвіліны, што сваё роднае Балтыйскае мора закапрысіць, што пакажа яно камандзе «Шлёнска», што нельга заўчасна расставацца з морам на тыдзень уперш збірацца да набліжаючагася ад'езду ў хату.

Вася Нікалаюк хоць ужо ад некалькіх месяцаў лічыў сябе марскім ваўком, павінен быў паслухаць старога прайдзісвета па ўсіх партах «стэварда» Зарэмбу.

Прыйшоў ён да Васі і здзіўленым голасам сказаў: — Няўжо-ж вы не паплывеце з намі ва Уэльфі? Пачаткова Вася не дачуў яго і далей пакаваў свой куфэрак. Зарэмба ўзнавіў пытанне. Вася тады адвярнуўся і адказаў: — Што-ж вы Зарэмба — добра ведаеце, што ніхто з каманды не атрымаў водпуск, ды ўсё «замустраваны».

Зарэмба з недавер'ем пакруціў галавой.

— Нельга таварыш — намеснік капітана, да прыбыцця з рэйса пакавацца, з гэтага ніколі нічога добрага не выйшла, лепш пачакайце, часу яшчэ будзе шмат.

Вася ўсміхнуўся, у школе ніхто не казаў аб такіх выпадках. — Эх старына, старына няўжо-ж цяпер летам падчас гэтага кароткага рэйса здарыцца што.

— А калі нават, — то прычым тут мой куфэрак.

— Вы яшчэ малады — адказаў Зарэмба — вы яшчэ верыце мору, а яно любіць падвесці, і то як яшчэ.

—А ці-ж я — апраўдоўваўся Вася — сказаў, што мору можна верыць? Ну, думаю (і тут нікольki не баюся памылкі), што смела можна здацца на людзей мора, на вас Зарэмба, на ўсю нашу каманду, а куфэрак ужо спакаваны, не вернеш.

Вася скончыў спрэчку са стэвардам, палажыў на месцы акуратна спакваны куфэрак і пайшоў на палубу. У люкі карабля кран скідаў апошнія тоны вугалю, чорны пыл пакрыў груба ўсё навокал, вахтавыя матросы выглядвалі як негры. Да левага борта прычапіўся ўжо буксір, дым з яго трубы выціскаў слёзы з вачэй. Частка каманды чакала канца нагрузкі на прыстані і халадзілася півам у кіёску.

Вася прыняў яшчэ пачкі са свежымі друкамі і ўцёк у кабіну хаваючыся ад вугальнага пылу, тут стаў чытаць новыя часопісы і выбіраць з іх матэрыялы ў насценгазету. Аж нарэшце стукат прыціх. Нагрузка відаць скончылася, толькі адчувалася лёгкае, аднастайнае дрыжэнне машын карабля. Выйшаў ізноў на палубу яго абавязкам было агледзіць з пагранічнікамі (да выхаду ў мора) карабель. Гэта ўсё заняло не больш гадзіны. Стольki часу хапіла на тое, каб змыць вадой палубу. «Негры» зноў сталі беласкурымі і ўцягвалі на палубу грубыя тросы якімі быў прычалены карабель да прыстані. Па трапу сашлі на бераг цэльнікі і пагранічнікі, матросы ўжо разцалаваліся са сваімі жонкамі. Капітан у белым, як снег мундзіры, стаў на мастку.

Вася паглядзеўшы на «старога» пазайздросціў.

— Ніхто з каманды не мог дайсці, якім спосабам пры перавозцы вугалю можна мець такі чысты мундзір.

Буксір даў гудок, стальны трос, грубасці кракаўскай каўбасы — нацягнуўся. Карабль метр па метры адыходзіў ад прыстані, усе матросы памахвалі хустачкамі.

Праз палубу прайшло сільнае дрыжэнне, машына карабля пайшла на поўны ход і хутка выйшла з вугальнага басейна ў аванпорт. Развітаўшыся гудком з буксірам і портам — «Шлёнск» выйшаў на поўнае мора. Белыя будынкі Гдыні памалу расплываліся ў марскім прасторы. На караблі запанавала нармальнае жыццё—вахтавы вызваніў абед.

* * *

Карабль, хоць так невялікі як «Шлёнск», прыносіць немалы даход. Самае важнае ў марскім гандлю — гэта хуткасць перавозкі грузу. Каб гэтага дасягнуць, — трэба апрача добрага плывання ведаць парадкі ў партах і папасці з грузам у добры час, каб знайсці месца ў порце для выгрузкі і каб зараз потым прыняць новы тавар — адправіцца ізноў у мора.

Капітан «Шлёнска» добра ведаў, што самай лепшай парой да прыбыцця ў шведскі порт Уэльфі з'яўляецца раніца і хацеў гэтак зрабіць і ў апошнім рэйсе. Параход ішоў поўным ходам. Да Уэльфі заставалася яшчэ пяцьдзесят міляў — пяць гадзін плыцця грозным Батніцкім залівам. На добры парадак можна было прачакаць ноч на якары і ўвайсці ў порт у дзень. Але гэта абазначала страту двух сутак і правал квартальнага плана перавозак. — А тут якраз Вася на сходзе каманды падняў абязацельства датэрмінова выканаць план II квартала. Радыёграма аб гэтым паслана ў Гдыню. У такім выпадку кожная мінута з'яўляецца цэннай. І вось тут пад носам, пад самым Уэльфі раптам выпаўзла невядома адкуль густая імгла, якую ледзь прабіваў рэфлектар. Другі афіцэр, які трымаў начную вахту, стаў даваць сігнал гудком і паслаў павядоміць капітана аб сітуацыі.

(Працяг на стар. 7.)

Беларуская кніжка карыстаецца папулярнасцю

Добра працуе Вясковы бібліятэчны пункт № 2 у Войшках, Бельскі павет. Дзякуючы ахвярнасці загадчыка Пачатковай школы гр. Уладзіміра Корха, які кіруе гэтым пунктам, беларуская кніжка здабывае штораз большую папулярнасць сярод жыхароў вёскі.

Такія старэйшыя гаспадары, як Іван Баўтручук ці Аляксей Бручко, маюць на сваім концэ шмат прачытаных беларускіх кніжак. С. Я.

Няўжо не хапае?

У ГРН Трасцянка, Гайнаўскі павет, ёсць 3 крамы. Крамы то ёсць, але не ўсё ў іх, што трэба, можа купіць гаспадар. Ужо ад нейкага часу цалкам няма ў продажы папяросаў «Спорт», нафты, цвікоў. Праўда, не так даўно прывезена крыху цвікаў, але гэта вельмі мала. Раскупілі іх умомант.

Чаму ГС у Нарве не дастаўляе ў гэтыя крамы больш вырабаў першай патрэбы? Няўжо-ж не хапае добрых (не цвілых) папяросаў ці звычайных, жалезных цвікоў і інш? С. Я.

Нашы карэспандэнты і чытачы пішуць

ХТО ДАЗВОЛІЎ?

Наша вёска Лапухаўка ляжыць сярод балот. Ад 1953 года існаваў у нас сельгаскааператыў, які нядаўна сам ліквідаваўся.

Сельгаскааператыў меў свой уласны радыёузмацняльнік, які ўжо тры гады служыць толькі аднаму Міхасю Мікалаюку, а радыёкропкі («точкі») маўкліва вісяць на сценах. Не адзін раз ён быў псаваны, але яго зноў рамантавана. Цяпер гэты радыёузмацняльнік спакойна сабе стаіць і ніхто аб ім не думае.

Другая справа.

Непадалёк нашае вёскі расце лес, які засланяе ад снегавых завей. Раней ён быў вельмі густым але цяпер ужо стаў вельмі рэдкім. Ніхто ім не апекуецца — хто хоча, той сячэ сабе дрэвы. Асаблівым «стаханаўцам» у сячэнні гэтага лесу з'яўляецца Іван Мікалаюк. Высек столькі драўніны, што хапіла яму на дабудаванне другой палавіны хаты.

Чытач з Лапухаўкі
п-та Кленікі
пав. Гайнаўка

Ёлка ў школе

У Педагагічным ліцэі ў Бельску - Падляскім адбылася навагодняя ёлка. Усе вучні вельмі старанна да гэтай урачыстасці падрыхтаваліся.

Клас IV «б» падрыхтаваў «шопку» для настаўнікаў. Да гэтай «шопкі» настаўнікі падыходзілі і атрымлівалі ліст паперы, на якім было што-небудзь нарысована або напісана.

На картцы паперы назначанай настаўніку Хведару Скоку было напісана:

Шукайце дарог да нашых сэрц,
Так, як прафесар Скок шукае,
Ён нікога не пакрыўдзіў,
Бо моладзь нашу добра знае!

Падзяку ад вучняў атрымаў таксама настаўнік Янка Янкоўскі. Сярод вучняў адзначыўся Янка Крупа. Ён вельмі добра дэкламаваў пажаданні сваім настаўнікам. Люба Голуб і Марыся Банькоўская ўпрыгожвалі рысункамі карткі з пажаданнямі для настаўнікаў.

Пасля «шопкі» адбыўся падлік пунктаў па агульна - школьнаму конкурсу за чыстасць класаў. Першае месца ў гэтым спаборніцтве заняў клас II «б», другое клас IV «а», а трэцяе II «а». Гэтыя класы атрымалі кніжныя ўзнагароды.

Астатнім пунктам урачыстасці была забава, на якой вучні вельмі весела і добра бавіліся. С. Б.

Паўстаў Беларускі выдавецкі камітэт у Польшчы

Аб тым, што беларускае насельніцтва ў Польшчы адчувае вялікую патрэбу ў беларускай арыгінальнай мастацкай і гістарычна - навуковай літаратуры — усім вядома, ды і ў «Ніве» мы ўжо некалькі раз аб гэтай справе пісалі.

Таму з радасцю вітаем факт утварэння Беларускага выдавецкага камітэта, які саргансізаваўся пры Галоўным Праўленні БГ-КТ у канцы мінулага месяца.

Пры выдавецкім камітэце ўтворана дзве секцыі мастацкай і гістарычна - навуковай літаратуры.

Яшчэ ў гэтым годзе секцыя мастацкай літаратуры пастанавіла выдаць:

1. Паэмы Я. Коласа: «Новая зямля» і «Сымон музыка».
2. П'есы для гурткоў мастацкай самадзейнасці.
3. Зборнік беларускіх народных песень.
4. Творы мясцовых аўтараў.

Секцыя гістарычна - навуковая прыступіць да апрацавання матэрыялаў аб: 1. дзейнасці Грамады і ТБШ, 2. барацьбе беларускіх паслоў у санацыйным сейме, 3. партызанскім руху на Беласточчыне ў гады фашысцкай акупацыі.

Старшынёй выдавецкага камітэта выбрана грам. Балеслава Манкевіча.

У найбліжэйшы час выдавецкі камітэт прыступіць да працы.

Узнагароды за адказ на анкету „Сам вырашыш аб сваім часопісе"

За найлепшыя адказы на анкету змешчаную ў 34 нумары «Нівы» грашавыя ўзнагароды атрымалі: грм. грм. Кастусь Вязоўскі з Алексічаў, павет Беласток — 100 зл., Мацей Канапацкі з Варшавы—100 зл., Сяргей Філіпюк з Бельска — 100 зл. і Аляксандр Харкевіч з Новага Ворава, павет Шчэцінэк — 100 зл.

Кніжныя ўзнагароды выйгралі: грм. грм. Франціщак Берніковіч з Селліска — павет Гіжыцко, Іван Бусловіч з Бельска, Сцяпан Васілюк з Бельска, Мікола Васілюк з Плёскаў — павет Бельск, Міхась Грыгарук з Бельска Уладзімір Гайдук з Тарнопаля - павет Гайнаўка, Янка Дарашкевіч з Кшыкалаў — павет Бранево, Міхась Елінскі з Гожова, Велькапольскага, Пятрусь Іванюк з Плёскаў — павет Бельск Васіль Кірылюк з Беластока, Анатоль Міхалоўскі з Горнага - Груда — павет Гайнаўка, Пятрусь Мартынюк з Новакорніна — павет Гайнаўка, Язэп Патэльскі з Белагорцаў — павет Саколка, Франук Петкевіч з Крынак — павет Саколка, Пётр Сіповіч з Гродзіска Мазавецкага, Аляксандр Семенюк з Бельска, Мікола Савіцкі з Шчэціна, Юры Туронак з Варшавы, Іван Шуецкі з Ягалнікаў — павет Гайнаўка і Аляксандр Яноўскі з Вроцлава.

Узнагароды пасылаем поштай.

ВАСЬКАВЫ КУФЭРАК

(Працяг са стар. 6).

Вахтавы матрос з усёй сілы ўбіўся вачыма ўпярод сябе. У момант пакуль пададзена каманду, што рабіць далей, вахтавы матрос закрычаў на ўвесь голас: — Перад намі ска-а-а-ла! Але было ўжо позна. Не дапамагло.

Параход з усёй сілай і цяжкасцю трох тысячаў тон урэзаўся ў скалу. Паднялася трывога, спячых павыкідала з іх ложак на падлогу. Некаторыя падняліся з набітымі гузамі. Усе высыпаліся на палубу, званкі абвяшчалі трывогу. Карабль быў у небяспецы. Ужо афіцэр механік скочыў у насавы люк. Аказалася, што ад удару ёсць прабоіна на метр даўжыні і дзесяць сантыметраў шырыні. Вада ўлівалася ў баласты. Пакуль што, караблю ўсё-такі нішто не пагражала. Каманда пры дапамозе радыё клікала дапамогу з Уэльфі, не губіла часу і ўзялася за перагрузку вугалю з пярэдняга люку на зад карабля. Праз ноч перагружана больш 100 тон. Прыйшоў шведскі буксір, але капітан яго засаліў за дапамогу такую цану, якая каштавала больш чым вартасць цэлага груза.

Капітан, партсакратар, афіцэр механік і... Вася парадзіліся між сабою і пастанавілі не браць дапамогі. Паспрабаваць сваімі сіламі з'ехаць са скалы. Сталі яшчэ перакідваць вугаль, нос парахода добра ўжо падняўся ўгару, але гэта было яшчэ недастатковым. Сцягнуць яго нельга было. Карабль вельмі моцна прычапіўся да скалы.

Нарэшце радзісту ўдалося навязаць сувязь з праходзячым непадалёк караблём «Вроцлаў», які адразу паспяшыў на дапамогу. Пры яго дапамозе «Шлёнск» зыйшоў са скалы і прыплыў у порт на разгрузку. Усе афіцэры і матросы хадзілі злосныя як сабакі, план і добрую славу чэрці ўзялі ў апошнім рэйсе. Смяяцца ўсе будуць з іх прыгоды.

Узбіцца на скалу — гэта выпадак рэдкі — на спакойным, добра знаёмым Балтыйскім моры. Замазаны вугалем, чорны як негр Вася адчыніў дзверы сваёй кабіны і тут адкрыў шырока вочы. Акуратна спакаваны куфэрак ляжаў на сярэдзіне кабіны адчынены. З яго ўсё высыпалася. Праходзячы міма стэвард Зарэмба, таксама чорны, як Вася, затрымаўся ля яго і сумна паглядзеў на куфэрак, а потым глянуў на Васю і так хвіліну пастаяўшы пайшоў у кухню.

Васі мімаволі прыпомніліся словы Зарэмбы.

«Вы яшчэ малады, верыце мору, а яно любіць падвесці».

Ну і падвяло — падумаў — са злосцю Вася, быццам гэта сапраўды ён быў прычынай катастрофы.

К. БАЛІНСКІ.

Адказы рэдакцыі

ЯЗЭП ДУДКА З ЦІСАУКІ, Беластоцкага павета звярнуўся ў рэдакцыю з запытаннямі.

1. Ці існуе жыццё на Месяцы?

2. Чым з'яўляюцца плямы, якія бачым на Месяцы?

Адказваем.

Месяц з'яўляецца мёртвай планетай, якая кружыць навокал зямлі. Адлегласць Месяца ад Зямлі складвае лік 380 тысяч кілометраў. Паводле доследаў сучасных вучоных усяго свету аказваецца, на Месяцы няма атмасферы, як мы гэта называем, — паветра, а таксама няма вады. Без гэтых асноўных фактараў жыццё няможа існаваць.

Некалькі слоў адносна плям. Паверхня Месяца, так як і Зямлі ёсць рознастайная, пакрытая далінамі і ўзгоркамі і магутнымі, высокімі ланцугамі гор. Іменна гэтыя ланцугі гор з'яўляюцца тымі плямамі, якія бачым на месяцы, і якія асабліва моцна відавочныя тады, калі маем поўны месяц. Людзі, гледзячы на тыя плямы натварылі шмат розных легендаў і баек, падобных іменна да тых, якія Вы падалі ў сваім лісце. Аднак гэта толькі прыгожыя легенды, складзеныя і паўтараныя народамі. Незадоўга ўжо — на працягу 20—30 год, а мо' і раней, на месяц даляцяць першыя ракеты з вучонымі. Іх доследы яшчэ больш пашыраць нашы веды. Яшчэ больш даведаемся аб гэтым недалучным таварышу Зямлі.

ГРАМАДЗЯНІН УЛАДЗІМІР КАРПЮК У ЗУБАВЕ — падаем Вам адрасы кінотэхнічных школ: 1. Школа кінотэхнічная ў Марках каля Варшавы. 2. Кінотэхнічны Тэхнікум у Кракаве. 3. Завочны Тэхнікум О З К — Беласток, вул. Ліповая 20.

Пры О З К у Беластоку ў II-гім квартале г. г. будуць арганізаваны курсы кінотэхнікаў вузкай (16 м/м) плёнкі. Р.

Не заўсёды вінаваты Аддзел асветы...

У 1950 годзе ў Альхоўцы, Гайнаўскі павет, па ініцыятыве грамадскага актыву мясцовае насельніцтва пачало будаваць новую школу. Звезена каля 5 тыс. штук цэглы, закладзена фундаменты і... на гэтым скончылася.

У 1956 г. Аддзел асветы ВРН у Беластоку прызначыў 50.000 зл. з мэтай дапамагчы насельніцтву закончыць будову. Аднак прызначаныя грошы бескарысна прапалі. За гэты час толькі шмат цэглы раскрадзена...

Гэтая-ж справа поўнасцю знаходзіцца ў руках самых людзей. Толькі ад альхоўцаў залежыць, ці іх дзеці і ў далейшым будуць хадзіць у 7-ы клас аж у Нараўку; толькі ад альхоўцаў залежыць, ці Пачатковая 6-цікласная школа і ў далейшым будзе гнездзіцца ў курных сялянскіх хатах.

Аддзел асветы ВРН і на гэты год таксама прызначае Альхоўцы фінансавую дапамогу. Чаму-б з яе не скарыстаць? С. Я.

Ці ведаеш, што...

...да 10 сакавіка (марца) трэба злажыць падпіску на „Ніву" на II квартал г. г.

?

Калі Галоўнае Праўленне Беларускага грамадска - культурнага таварыства наладзіць работу Павятовых аддзелаў у Саколцы, Гайнаўцы і Семятычах?

Добрая ініцыятыва

Па ініцыятыве кіраўніцтва Пачатковай школы ў Рыбалах, Бельскі павет, у кастрычніку мінулага года ўтворана Вечаровую школу для дарослых, якія жадаюць здабыць пачатковую адукацыю. Урокі адбываюцца штодзённа ў памяшканні Пачатковай школы. Вечаровая школа для дарослых у сучасны момант налічвае 11 чалавек — жыхароў вёскі Рыбалы. С. Я.

ДАРАГІЯ ДЗЕЦІ

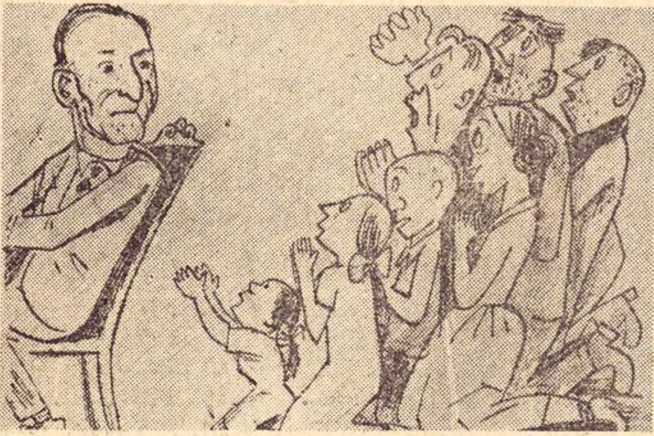
Ужо хутка рэдакцыя «Нівы» будзе друкаваць спецыяльны дадатак для дзяцей. Гэта будзе штось як асобная дзіцячая газета.

Выходзіць яна будзе разам з «Нівай» 2 разы ў месяц: У ёй будзе шмат цікавых рэчаў для дзяцей м. інш. пісьмы ад нашых малых сябраў, казкі, апавяданні, малюнкі і г. д.

Як будзе называцца гэтая дзіцячая газета? Не ведаем. Хочам, каб усе Вы, дарагія дзеткі, падавалі нам прапановы загалоўкаў.

Найбольш адпаведная найпрыгажэйшая назва і будзе загалоўкам дзіцячага дадатку да «Нівы». Чакаем на Вашы прапановы.

Няверуючыя да міністра Бянькоўскага: — Школу РТПД-оўскую вярні нам міласцівы пане.
(«Шпількі»).

Бацькі і дзеці

Скажу вам дарагія грамадзяне, дзеці зараз такія, што Божа барані. Што з іх будзе, калі яны вырастуць. Не магу ўявіць.

Праўду кажа старая прымаўка: «малыя дзеці не даюць спаць, а вялікія — жыць».

Аднойчы я прагледжваю сшытак з хатнімі працамі майго Янкі, а ў ім так напісана: Вылічыць вядомыя вам вырабы з дрэва, жалеза, медзі, скуры, пластмасы. Назваць прадметы ўстойлівыя і няўстойлівыя. Напішы, як разумееш шчасце і няшчасце.

Ніжэй было напісана: Вырабы з дрэва: мэбля, бочкі, розгі, і лоб бацькавага начальніка. (Бацька кажа, што ў гэтага начальніка дзеравяны лоб). Вырабы з жалеза: лыжкі, кансервавыя бляшанкі, жалезная дысцыпліна і нервы (Зразумела, нервы не маёй мамы).

Вырабы з медзі: ступка, самавар і мой старшы брат Якуб. (Бацька крычыць на яго: «медзяны асталоп»).

Вырабы са скуры: рэмені, боты і катлеты ў растаране. (Кажуць, што з гэтых катлетаў падэшвы можна рабіць).

Вырабы з пластмасы: гузікі, попельніцы і мой бацька (мама заўсёды кажа, што бацька без амбіцыі і перад усімі згінаецца быццам з пластмасы зроблены).

Прадметы ўстойлівыя: стаўбы, дом, і ідыёт (бацька аднойчы сказаў дзядзьку Ігнату: «стаіш, як ідыёт»).

Прадметы няўстойлівыя: варэнне, халва і мой бацька (ён калі нап'ецца — заўсёды падае).

Шчасцем для мяне з'яўляецца тое, калі няма заданых дахаты ўрокаў, а няшчасцем тое, што я яшчэ маленькі.

Вядома, я зараз жа паклікаў Ваньку і сказаў:

— Добра, што ты яшчэ не аддаў гэты сшытак, а то выявіў-бы ўсе сямейныя сакрэты, і наогул...

— Сам ты вучыў мяне праўду гаварыць, — апраўдоўваўся Янка.

— Правільна. Але часам больш карысна, калі мы аб гэтай праўдзе нічога не кажам...

— Значыць можна фальшывіць? — спытаў Ванька.

— Выбірайся адсюль, медзяны ідыёт, ты смаркач нямыты, — крыкнуў я, запамінаючы аб педагагічным выхаванні.

Часам дзеці маюць сапраўды аргументы, перад якімі мы з'яўляемся бяссільнымі.

Дзядзька Лявонь

Супраць новага

На пограбе дзеўкі, маладзіцы сабраліся. Лён труць, кастрыца скача, а Янка ўвіхаецца тут і байкі расказвае.

— Ох, цяпер тэхніка ўперад пайшла. Калісь людзі пехатою хадзілі, а зараз цягніком едуць, ды і самалётам лётаюць. Калісь сошкаю аралі — цяпер трактарам аруць, сеўнікам сеюць, жнейкаю жнуць, нат машынаю куранят выседжваюць, а хутка такую машыну прыдумаюць, што і людзей рабіць будуць.

Тут то дзеўкі, як паднялі гвалт, як пачалі крычаць. Няхай нас б'юць, няхай на кавалкі рвуць, але старога спосабу мы не зрачэмся ніколі!

Замяніліся

Адзін купец паехаў у дарогу. Жонка папрасіла да сябе найлепшага яго сябра. У пэўным моманце звоніць тэлефон. Прыняўшы тэлефон гаспадыня вяртаецца і кажа:

— Муж нечакана вярнуўся з падарожжа.

Сябра схапіўся ўцякаць але яна кажа:

— Не хвалюйся Сёння муж не прыдзе начаваць дахаты. Званіў, што знаходзіцца ў цябе і гуляе з табой у шахматы.

Усякая ўсячына

Муж і жонка вельмі добра жывуць з сабой тады, калі яны маюць аднолькавыя думкі і погляды, але пры ўмове: што жонцы перш чым мужу гэтыя думкі ў галаву прыходзяць.

* * *

Непатрэбны жарт бывае тады, калі тупая галава мае... востры язык.

* * *

Свет на грошах не стаіць — але яны светам... круцяць.

* * *

Адны жанчыны з'яўляюцца неаблічальнымі і няпэўнымі, як пагода, іншыя як... прагноза пагоды.

Думка старога

Эх, каб гэта было зранку, ды гарэлікі шклянку, табаку на люльку, красную дзяўчыну Ганульку. Гарэліцу піў-бы, люлячку курыў-бы, а красную дзяўчыну Ганульку, да самага сэрца туліў-бы. Толькі бяда, што ўжо пасля поўдня і адвячорак надыходзіць.

Прыслаў
Васіль Дзун
Гайнаўка

Нашы дзеці

— Асцярожна, бабулька, асцярожна, бо ў мяне губы толькі што намаляваны.

ПРЫКАЗКІ і ПРЫМАЎКІ

Калі няхочаш цягнуць, ні лезь у хамут

З лысага цяляці, лысы вол будзе.

Цёмна, каб хто даў у морду, то не ведаўбы з кім сварыцца.

КАЛІНА-МАЛІНА

Запісаў Г. І. Цітовіч.

Каліна - маліна,
Што не расцвітаеш?
Малада дзяўчына,
Эй, што сядзіш, думаеш? } 2

Я сяджу, думаю
І думаці буду, —
Палюбіла Колю,
Эх, павек не забуду. } 2

А ў нядзелю рана
Ясна сонца ўсходзіць —
Там напэўна Коля.
Эй, па казарме ходзіць. } 2

Па казарме ходзіць,
У руках шаблю носіць.
У руках шаблю носіць,
Эй, камандзіра просіць: } 2

«Камандзір ваенны,
Адпусці дадому,
Пакінуў дзяўчыну,
Эй, сам не знаю кому». } 2

АДГАДАНКА

1	1	2	Т	А	Р	Ы
2	3	4	Ў	К	А	З
3	5	6	Р	А	Н	Я
4	7	8	С	Т	У	Х
5	9	10	Н	Д	Ы	Ш

Бываюць і такія памылкі, якая вось нам здарылася. У друкарні друкары забыліся надрукаваць гэтыя словы поўнасцю і з кожнага слова выпала па дзве літары, якія чытаючы чаргова далі-б імя і прозвішча беларускага паэта.

Гэтыя словы вельмі лёгка дапоўніць, ведаючы што яны абазначаюць:

1) Знаходзяць на беразе мора, робяць з іх пацёркі,
2) прыгожыя і вялікія горы ў СССР.
3) нядаўна выйшла з яйца,
4) пільнуе жывёлы,
5) прыгожая, духмяная, вясенняя кветка.

Сярод чытачоў, якія да 15 лютага прышлюць правільныя развязкі, будзе разыграна 10 кніжных узнагарод.

Падаем развязку адгаданкі з 43 нумара „Нівы"

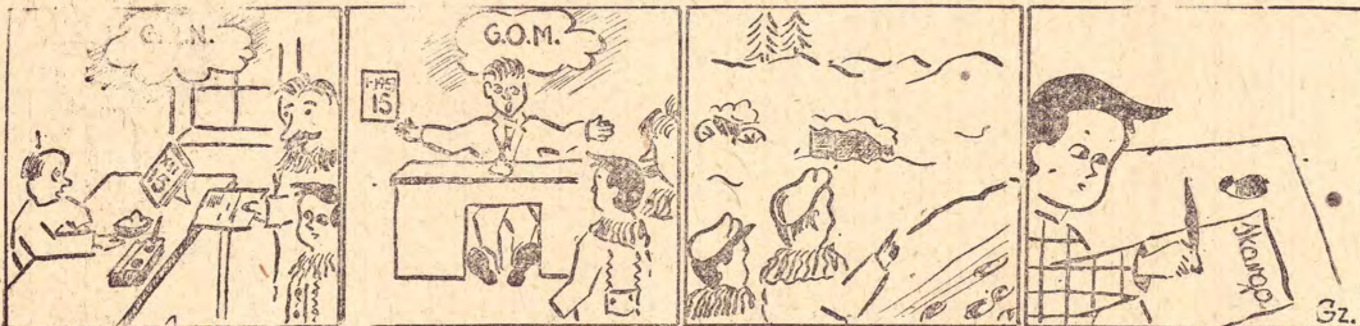
«Свабодная праца — радасць, праца з прымусу — няволя».

Кніжныя ўзнагароды атрымалі:

1. Буфайло Рышард — Свіноуйсце вул. Голду Прускего 9. 2. Ярашэвіч Марыя — Кнышэвічы, пошта Бабікі, Сакольскі павет. 3. Шэўчык Сяргей — Беласток вул. Фабрычная 53/2. 4. Яроцкая Марыя — Крынкі, Сакольскага павета. 5. Данілюк Уладзімір — Малінікі пошта Пашкаўшчызна, Бельскага павета.

Узнагароды высылаем поштай.

АГАФОН АБРОТКА ПІША СКАРГУ

афон у ГРН е
З бацькам прынялі працэн не
Старшыня: — Вось гэта з толкам
Зноў ёсць «машынова полка».

Прайшоў месяц. Прыйшлі ў ГОМ.
Загадчык: — Шчэ пару днёў
Пачакайце, добры людзі,
Хутка прадаваць ужо будзем...

Ідуць дахаты бацька з сынам
У полі снег пакрыў машыны,
Малатарні і жняяркі...
(Глядзяць людзі гаспадаркі!).

Прышоў Агафон дахаты,
Піша скаргу: — Бюракраты
У ГОМ-е продаж адцягаюць
Ды на весну дажыдаюць.

Галоўны рэдактар ГЕОРГІ ВАЛКАВЫЦКІ

Орган Беларускага грамадска-культурнага таварыства ў Польшчы. Адрас рэдакцыі: гор. Беласток, вул. Маніфесту Ліпцовага 25, тэл. 25 89. Умовы падпіскі: на 3 месяцы — 7 зл. 80 гр., 6 месяцаў — 15 зл. 60 гр., на год — 31 зл. 20 гр. Konto NBP I Oddz. Miejski Nr 102-7-161. Падпіску прымаюць усе паштовыя ўстановы, пісьманосцы.
Выдавецтва РСВ «Праса». Паліграфічнае прадпрыемства ў Беластоку. Т-13